

GIẤY BÀN

ĐƠN-THÁP	NGOẠI-QUỐC
Một năm 4.000	6.000
Sáu tháng 3.000	4.000
Ba tháng 1.500	2.500

Nếu báo phải trả tiền trước.
Theo và mua đặt gọi cho H. TRẦN-DINH-Phiên. - Ai đang quảng cáo, việc riêng xin thương lượng trước.

CHUYÊN-ĐOÀN
HUYNH-THỌC-KHANG
ĐOÀN-Đ
TRẦN-DINH-PHIÊN

TIẾNG-DÂN

La Voix du Peuple

Lời nói là tiếng
của trái tim

BÀO-QUÂN
Số 950, tháng 8-1936, số 4
Giấy-tháp-phải: số 43
Mấy tháng: 1.500.000

TIẾNG NÓI THÔNG DỤNG VỚI TÁNH TÌNH MỘT DÂN TỘC

(Tiếng « làm » và tiếng « ăn »)

Tiếng nói là tiêu-biểu cho
tánh tình một dân-tộc, muốn
biết tánh cách một dân-tộc cao
thấp hơn kém thế nào, xem
phần ngôn-ngữ cũng đoán
được nhiều ít, như là những
tiếng thông dụng.

Nếu như lý-thuyết kia mà
dùng vùng, tôi muốn nêu 2
tiếng để làm tiêu-biểu cho tánh
cách người Pháp cùng người
Nam ta: người Pháp thì tiếng
« làm » (faire), mà người Nam
thì tiếng « ăn ».

Chắc ai cũng biết trên đời
này, công việc trên đường-sống
của loài người, đều là trăm
hình muôn cách, từ dả-mạn
cho đến văn-minh cực-diêm,
công cuộc trên lịch-sử sinh-tồn,
chỉ rút trong phạm-vi 2
chữ « làm » với « ăn », chứ chẳng
có cái gì lạ ngoài việc. Chỉ
khác nhau là dân-tộc ưu-thắng
chuyện việc làm hơn việc ăn,
lắm rồi sau mới ăn; còn dân-
tộc hèn thua, chuộng sự ăn
hơn sự làm, nên một ngày một
sa sút cho đến ngày tiêu diệt.

Sao gọi là tiếng « làm » tiêu
hiện cho tánh cách người
Pháp?
Trong tiếng Pháp về động-từ
(verbe), mỗi một cử-dộng gì
có tiếng động-từ thì dùng tiếng
« faire » (làm) cái-lạ được cả,
mà có lẽ cũng thường dùng
hơn. Đại loại như:
Je fais mon devoir (tôi làm
phận sự tôi).

Faites faire les hommes (bảo
chúng làm đi).

Bỏ là nghĩa chính, đến dùng
ra nghĩa lưu-hoạt như:
Cela ne fait rien (cái đó
không can gì).

Je viens de faire un voyage
au Laos (tôi mới đi Lào về).

Cho đến cái trời đất ngày
tháng cùng vật tự nhiên trong
vũ trụ cũng buộc cho chữ
« faire » được cả. Như:
Il fait beau. Il fait nuit. Le
tonnerre se fait entendre v. v. (Trời
tối. Đêm đến. Sấm kêu).

Theo cách dùng chữ « faire »
đó mà nghiêm thì đến cái gì
có tánh cách vồn vã tinh bất
động, cũng dục giả sai khiến
cho nó động giậy mà không
nằm yên được. Nghiêm một
tiếng đó, thấy tánh cách người
Pháp ưa hoạt động, mà những
công nghiệp vì đại như đào
núi lấp biển, rồi đất thu trời,
toàn do cái tánh cách hoạt
động « làm » ấy mà kéo dân
tộc Pháp lên đường cạnh tranh
và văn minh.

Còn tiếng « ăn » kia tiêu-biểu
cho tánh cách người Nam ta

thì không phải bàn nữa!
Tiếng « ăn » dùng về chính
nghĩa như ăn cơm, ăn giò, ăn
tiệc, ăn đám v. v. không kể,
ngoài ra nào ăn trộm, ăn cắp,
ăn cướp, ăn gian, ăn lận, ăn
bớt, ăn lót, ăn chùng, ăn dút,
ăn hiếp, ăn xam; ăn xin, ăn
chực... cho đến làm quan ăn lộc,
làm ăn ăn thừa, thợ may ăn dẻ v. v. mỗi
việc có mỗi tánh cách đặc-biệt
mà gia tiếng « ăn » vào thì nói
thông suốt mà ý nghĩa cũng
rõ ràng. Thiết tiếng Nam ta
không tiếng gì hoạt động và
thông dụng bằng tiếng « ăn ». Bởi
tiếng « ăn » trọng hơn tiếng
« làm », nên ai cũng thích ăn mà
không thích làm, cho đến ngày
ngồi ăn núi lở, ăn đến hết nhà
mà nguy đến vận mạng của
quốc gia xã hội nữa!

Vậy muốn bỏ cứu cho tiền
dở dân tộc ta, nên có quyền
tự-vượng mới, chữ « ăn » chỉ
dùng vào nghĩa chính như ăn
cơm, ăn bánh v. v. còn tiếng
bóng khác như « ăn lót, ăn
hiếp, ăn gian » v. v. nên bỏ cái
tiếng « ăn » đứng đầu đó đi, hoặc
thay tiếng khác vào, may ra
sau này người mình có đổi
tánh chất « chuộng ăn hơn
làm » kia chăng. LỤC-HÀNH

L. T. S. - Tiếng-dân năm mới
ra đời có bài nói tiếng « ăn » ở nước
ta, nay được bài này phát kiến một
cái tánh cách trong tiếng thường
dụng, có ý mới và thú.

Quanh chuyện đặc diên ở Quảng-ngải

(Tôi chủ phải mua trích lục)

Lần này giấy trích lục phát bán
về các làng, bọn tôi chủ có mua trích
lục, để cho nghiệp chủ mua; mà
phần nhiều nghiệp chủ « sao hồ
không xác » kia, tiếng má không
được, thì lấy gì mà mua? Vì gánh
gồng nhàn nhàn thế, nên các lý
trưởng làng giấy trích lục về cả
tháng họ lần tháng kia, mà bán
không hết. Vừa rồi ở huyện Nghĩa
hàng có trích số 2008 ngày 31-7-36,
sức bọn tôi chủ phải mua giấy trích
lục, đại lược như dưới:

« Những trích lục phát về các
làng, nếu tài chủ không chịu mua,
là bọn nghiệp chủ mua, thì họ đem
ruộng đất đã bán ấy mà bán lại
cho người khác. (tôi chủ phải
bị mất, vì họ có giấy trích lục thì
họ bán si cũng mua cả. Tự trung
có nhiều người tài chủ, khi lập tạm
bộ không khai, hoặc bọn nghiệp
chủ không ghi tên vào khoán « thế
mất » v. v. nhưng có kẻ từ mình
bách, thì háy giờ chỉ chịu tiền trước
bộ, mỗi 1000, là 010, rồi được
mua trích lục, khi nào nghiệp chủ
chịu lại ruộng, thì phải chịu
trích lục lại, chứ không mất mát
đâu mà ngại... »

CHUYÊN ĐỜI

Người với hoàn cảnh

Người ở trong hoàn cảnh, cũng như con
cá ở trong nước, trừ phi thành hiền,
không tài nào thoát ra ngoài sức nó chỉ
phải, chỉ phải chấp nhận, tu dưỡng và
loài cá (thức).

« Đời sao không ăn thịt? »
Ấy là câu hỏi của ông Đuệ đời xưa,
mà sử sách chép lại cho là vị vua ngu
xấu. Theo Chương-mại thì câu hỏi ấy
chứ ngu xuẩn nhất đời, mà chỉ là câu
nói thật thà chứ chẳng!

Sao thế? thì độc giả thử nghĩ xem, một
người sanh trưởng trong thâm cung, từ
nhỏ đến lớn, không hề biết đến cái cảnh
nghèo đói là thế nào. Mỗi lần nghe giặc
giấy hơi máy máy một lý thì đem công
chả phóng, đem nhiều đồ ngon vật béo,
bọn cung nhân và lương thiện phục sẵn
bên ngoài. Không ăn thịt thì ăn gì? Bởi
vậy nên nói đến đời mà hỏi « sao không
ăn thịt? »; chính là tự lấy « đời » của
mình mà suy nghiệm cái cảnh của dân,
tưởng bọn binh đao kia chúng nó cũng
có kho vàng lúa gạo, tiền bạc bốn phương
cung cấp đầy đủ như mình nên có câu hỏi
đó. Nếu ai mà sanh trưởng trong hoàn
cảnh như thế, thì cũng hỏi như vua Huệ
đế. Vì cái đời này có biết cái « đời » là
gì mà trách?

Chương-mại không phải bình vua Huệ
đế mà nói câu này. Chừng cho cái sức
hoàn cảnh sai khiến người, xin đừng thêm
chuyện đời từ nhà đại văn hào M. Gorki
tạ thế. Gorki tiền sanh.

Tiền sanh là một nhà văn bình dân, danh
vọng sau cùng làng lý hơn Thác tá như
Thái (Tolstoi), có làm một bản sách « đời
nhiệm » (Tư tưởng đời), nói về cái cảnh
trong có kẻ chuyên ăn cắp lấy đồ ăn
bữa trong (tôi ông chủ...)

Sách lý luận nước Nga nhiều người
đọc. Một ngày ông vào thăm nhà viết
báo quốc tế, ông này có đưa con 12 tuổi,
đang đọc quyển sách « đời nhiệm » của
Gorki mà tự lấy làm lạ cho sự ăn cắp
tiền nói trên, hỏi Gorki một cách đường
dột rằng:

— Thôi ông có sự ăn cắp ấy không?
Con nhà giàu có phải được hưởng món
ăn học luận lý như ông con ông chủ nhà
này không? Ông này nói rằng ông chủ nhà
này nhận sự ăn cắp đó là để tiền, nghĩ
nhà văn hào danh tiếng kia không có
chuyện ấy, liền hỏi thế.

Ông chủ nhà đứng ra đỡ lời:
— Tôi cách nghĩ đời chuyên thế, mà
không nên hỏi...
Gorki không phải trả lời cho ông chủ nhà
đó:

— Phải, chính ta có chuyện ăn cắp tiền
ấy. Mà không chỉ ta, mà mấy má làm
cái cảnh nghèo như ta, cái cảnh không
có bánh hằng ngày, thì cũng không khỏi
ăn cắp như ta...
Ấy, nếu dân mà sanh trưởng trong
hoàn cảnh như thế đương thì hỏi: « đời
sao không ăn thịt? » không lấy gì làm lạ;
nên tôi chủ có mua trích lục « đời
nhiệm » của Gorki (tôi chủ không
đọc). Hoàn cảnh đời với người đời là
vậy đó, vậy mà trên đời có lắm kẻ chưa
không khi nào bước đến đến ruộng mà
nói việc nhà nông, mà hỏi không khi nào
ra khỏi vực mà nói chuyện lao động, rồi
là cái giọng « không ăn mà rên »!

Có người hỏi:
— Hoàn cảnh vẫn thế, song thường thấy
những người không phải nghèo mà ăn
cắp, ăn cướp như những kẻ lương thiện
có học thức mà đi ăn cắp một cái của dân
nghèo, sanh ra những ăn hối lộ họ kia
thì sao?

— Cái đó phải cho là ngoại lệ, hay là
hạng người « chỉ biết tiền » không phải
là người có nhem nhem.

Thiết là rất rồi cho nhà nông
quá về cái nạn « trích lục »! Xưa nay
có lẽ được miếng đất vào ruộng,
thì lo nộp thuế và làm ăn, nay thì
sanh ra không biết bao nhiêu
chuyện, mà thuế hỏi họ được lịch
lợi gì? Tôi nghiệp cho nhà nông!
Dương linh

Vụ De Lachevrotière kiện Péri

Sau khi tòa tuyên án vụ De Bau-
mont mua bán thêm trong kỳ bio
cử nghị sĩ Nam kỳ vừa rồi, mà ông
De Lachevrotière là vai chánh, thì
ông De Lachevrotière cũng kiện lại
rằng phe ông O. Sarraul (phe
nghị sĩ De Baumont) cũng mua bán
thêm, mà Péri là vai chánh.

Vừa rồi tòa án Saigon đem vụ sau
đây ra xử, phạt M. Péri 8 ngày tù
và 1.000 quan tiền phạt. Hai ông
Georges Bazé và Nguyễn Văn Nhu
có liên can cũng bị mỗi người 500
quan tiền án treo.

Vụ thủy thủ tàu « Porthos » làm reo

Vụ 85 thủy thủ tàu « Porthos » làm
reo không chịu chạy ngày 12 Mai
1936 tại bến Saigon, tòa án Saigon
không đủ quyền xử, phải đưa về
Pháp.

Đến Marseille, hàng tàu xẻ không
thể đưa ra tòa, vì lỗi tại viên quan
Tư tàu, nên điều đình xong: viên
quan Tư tàu phải ở tháng lên bờ
nghỉ việc; viên Cô tàu cũng thế.

Anh em thủy thủ được mỗi người
lãnh mỗi ngày 50 quan, từ khi nghỉ
việc. Vì thế có kẻ lãnh tới 2.500
đến 3.000 quan, và mỗi lần có tàu
đi thì tiền vượt đi. Còn những người
còn ở lại chờ tàu thì được mỗi
ngày lãnh 50 quan.

Lực to ở Triều-tiên

Số 14-4. - Có lữ to ở Triều-tiên, ở
các ish Kogee, Choselmasdo và Chosel-
hak-cho (tính có 131 người chết 91 người bị
thương, 22 người bị trôi mất, 222 cái nhà
bị hư nát, 11.016 cái bị ngập, 52 cái cầu
bị trôi. Đường giao thông giữa Seoul và
Toson bị cắt đứt.

Cuộc biên loạn Tây-ban-nha với tinh hình quốc-tê

Cuộc diện Âu châu gần đây. trừ
nước Anh còn gắng gượng duy trì
thái độ sâu cớ, chưa có thay đổi gì
lớn, ngoài ra đều cuốn vào triều
lưu « pháp tây tư đế » cùng « cộng
sản » đương đầu tranh nhau một
cách kịch liệt. Người ta cho phải
pháp tây tư đế là do Nga xô viết
kích thích mà gây nên. Thuyết ấy
bây giờ có chứng thực.

Nguyên từ Tò nga lập thành
chính phủ lao nông, toàn viện trợ
cho Đức là một nước mới bị bại
xích hóa theo mình, không để có
Hitler một tay kiệt liệt nổi lên cầm
chính quyền nước Đức, chống lại
trở lại. Kể đó Nga lại viện Thổ,
nương Thổ, cũng không buông
nghỉnh. Đường liên sang phương
tây đã bắt lợi, Nga trở xoay qua
mặt phương đông.

Phương đông đầu tiên Trung
quốc có chia đem một khoảng,
nhưng không bao lâu trở lại liên
cộng. Nhật cũng chống lại. Thế
là con đường đông tiến cũng gặp
ngăn trở. Nói tóm lại trên 15 năm
nay, toàn thế giới không nước nào
ra thế Nga xô viết, nhất là mấy
nước tư bản đế quốc.

Tây vậy, con đường thế giới cách
mạng chưa đủ thuận buồm xuôi
gió, mà về mặt liên trục bề trong
qua 2 lần kế hoạch năm năm, rõ có

BÀI SỐ CỦA CỤ PHAN-THANH-GIẢN

TRẦN TÁU VỀ SỰ XIN NGHỊ TỘI CHO VƯƠNG-HỮU-QUANG

LỜI DÀN:

Năm Minh Mạng thứ 20, trời mưa
dầm, Vương hữu Quang (người
Nam-kỳ) đỗ cử nhân đồng khoa với
cụ Phan-thanh-Giản, cùng làm quan
ở triều) cầu tạnh không xong. Nhân
lúc kỳ Nội các có soạn bản tước
« Quân trấn hiền thọ » vua có phê
thời dôi của trong ấy, làm lời ông
tào và thủy kiện khuyến rầu. ...
Vương hữu Quang cho vua phê như
thế là tiết độ thần minh, đặc tội
vội trời đất...

Vua giận, cách chức Vương hữu
Quang và giao án xuống dinh nghị.
Cả dinh thần và các quan địa
phương đại lại (về kinh châu thọ)
đều nghị Vương hữu Quang tội
đáng tử hình!

Trong hai bản án nội các và dinh
thần tâu xử án chém Vương hữu
Quang, cụ Phan không ký tên. Bản
án ấy có ông Bùi ngọc Quý cũng
không ký tên; cụ Nguyễn công Trứ
và Đoàn Uân trong xếp tâu của
dinh thần có ký tên nhưng chỉ xin
cách chức Vương hữu Quang và
trị tội... 4 cụ này lại đứng riêng ra
xin giảm Vương hữu Quang 2 cấp
và cho lưu nhiệm theo án nhẹ...

Vua mới ban lời quyết, cho mấy
người xin xử án nhẹ Vương hữu
Quang là đem đại chính thường
phạt của quốc gia làm ơn riêng,
sắc cho mỗi người phải khai, ai
khai ý kiêu phần này, tước lại động
vua xử.

Vụ này, về tòa sơ cấp, Vương
hữu Quang là thủ phạm, nội ngoại
dinh thần và nội các là quan tòa
mà cụ Phan là vai trạng sư có ý
bình vực cho Vương hữu Quang.
Đến cao cấp, vua làm đầu tòa, mà

THẾ GIỚI THỜI ĐAM

Cuộc biên loạn Tây-ban-nha với tinh hình quốc-tê

thành hiện. Đối ngoại thì trước kia
Nga vẫn có lập mà vì tình hình
quốc tế, Nga lại lợi dụng cơ hội mà
thì ngoại ngoại giao khéo, nay
không phải có lập như trước, nhờ
thế các nước đều là ghét Nga, mà
lần lần bắt tay Nga, cái chủ nghĩa
lao nông lại ngấm ngấm truyền
khắp trong các nước.

Đối với cái chủ nghĩa « đỏ » mà
tư bản đế quốc lấy làm ngại cho
địa vị hiện có của mình, muốn giữ
quyền lợi được hưởng trước nay,
không còn phương pháp gì hơn
« pháp tây tư đế ». Hiện nay Đức,
nào Ý và toàn cả Âu châu, có thể
nói là cuộc cạnh tranh của « cộng
sản » với pháp tây tư đế, chứ chẳng
có gì là cuộc loạn ở Tây ban nha,
chính là ngôi lửa giáp « đỏ », dần có
đạt tới mà 2 phái ấy cuốn cả Âu
vào trong làn sóng xoay kia, có hồi
bùng to cũng nên.

Các nhà quan sát thời cuộc, đã
nói quyết rằng, hiện nay tình nước
như đồng như Tây ban nha cả,
chỉ phải lo củng cố mà thôi.
Sau này xem thực lực trên thuyền
bình dân thế nào làm đoán định.
Đó là nói cuộc thế riêng từng
nước, đến cái hiện cuộc chung thì
không dám đoán trước là thế nào,
nhưng cũng là điềm không tốt cho
đời tư bản.

Định chính

Tiếng-dân số 940, ra ngày 13-3-36
về bài: « Quanh nhà dân », trang
1, cột 4, bắt đầu từ đoạn đầu
bằng chữ 29: « tới Ninh-hòa mới bắt
đầu... », chứ không phải tới Tụy-
hóa, vì tôi đối đãi kỳ, ở Ninh-hóa
cả, xin đính chính lại cho đúng.

Bao thâu cho Chính-phủ Pháp
Độc quyền bán cho các nhà thương, các nhà hộ
sinh các nhà thương binh và các trường học Lyons
ở **Khẩu Đông-Dương**

CHO KHÔNG QUYỀN SÁCH
Người và Ma

Chẳng lâu, có viên Sơn-dâm xách súng chạy tới, bắn 4 phát con bèo té nhào, chết liền.

Cho hay nuôi ác thú dữ nào cũng có hại

P. V.

Lại ông Nguyệt-Thư ở Saigon có
gửi tặng quyển « Đẳng phạm môn »
giá bán 0330.
Vầy Bản báo xin có lời cảm ơn
hai nhà gửi tặng. T. D.

HIỆU NHẠNH-MAI
Trị bệnh đau và nóng lạnh, riêng cho trẻ

293, Paul Blanchy T&S-Dịch - SAIGON.
H&S: VIÊN-ĐỀ, 11 quai de la Suisse,
và các chỗ bán dầu Khuyển-Diệp.

KIM-HUNG
26, Rue Cantonaise - SAIGON

KIM-HUNG
86, Rue Cantonais :- FAIFOO

ÉTABLISSEMENTS

MORIN FRÈRES

hól

Nếu Ghê-tan-nô kể chuyện ấy

— Bầm, lửa.

— Bẩm, để rồi quan lớn sẽ thấy.

